

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24.01.1996, sp. zn. 3 To 34/96, ECLI:CZ:KSCB:1996:3.TO.34.1996.1

Číslo: 50/1996

Právní věta: Byl-li odsouzenému uložen pravomocným rozsudkem peněžitý trest spolu s náhradním trestem odnětí svobody před 1. 9. 1995, postupuje soud při výkonu peněžitého trestu a rozhodování o tom, zda náhradní trest bude vykonán, podle ustanovení § 341 a násl. tr.ř., ve znění účinném do 31. 8. 1995, tedy i podle ustanovení o vymáhání peněžitého trestu.

Soud: Krajský soud v Českých Budějovicích

Datum rozhodnutí: 24.01.1996

Spisová značka: 3 To 34/96

Číslo rozhodnutí: 50

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Trest náhradní

Předpisy: 141/1961 Sb. § 341 a násl.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 50

Byl-li odsouzenému uložen pravomocným rozsudkem peněžitý trest spolu s náhradním trestem odnětí svobody před 1. 9. 1995, postupuje soud při výkonu peněžitého trestu a rozhodování o tom, zda náhradní trest bude vykonán, podle ustanovení § 341 a násl. tr.ř., ve znění účinném do 31. 8. 1995, tedy i podle ustanovení o vymáhání peněžitého trestu.

(Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 1996 sp. zn. [3 To 34/96](#))

K stížnosti odsouzeného zrušil Krajský soud v českých Budějovicích usnesení Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 5. 12. 1995 sp. zn. 1 T 340/93 a uložil mu, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením Okresní soud v Jindřichově Hradci podle § 344 odst. 2 tr. ř. nařídil výkon náhradního trestu odnětí svobody v délce dvou měsíců, který byl odsouzenému P. B. stanoven trestním příkazem téhož soudu ze dne 20. 4. 1994 sp. zn. 1 T 340/93 pro případ, že by mohl být zmařen výkon peněžitého trestu ve výměře 20 000 Kč.

V odůvodnění napadeného usnesení okresní soud uvedl, že odsouzený uložený peněžitý trest dosud nevykonal, a to přesto, že bylo postupováno podle § 343 odst. 1 tr. ř., ve znění účinném do 31. 8. 1995, tedy že peněžitý trest byl vymáhán, a to naposledy formou výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí. Za této situace, zejména také s přihlédnutím k době, která uplynula od pravomocného uložení peněžitého trestu, se jeví jeho další vymáhání neúčelným, hrozí zmaření výkonu trestu, proto soud rozhodl o nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody.

Proti uvedenému usnesení podal odsouzený v zákonné lhůtě stížnost. V jejím odůvodnění uvedl, že je rozvedený, platí výživné na dceru E. B., a dosud nemá trvalý pracovní poměr. Z toho důvodu se mu nepodařilo dosáhnout takového výdělku, aby mohl peněžitý trest zaplatit. V současné době brigádnickou činností vydělal zhruba 6000 Kč, z nichž současně zasílá soudu splátku peněžitého trestu ve výši 5000 Kč. Má přislíben příjem 2500 Kč, z něhož je ochoten splácet na peněžitý trest 1500 Kč měsíčně. Proto současně žádá o povolení splátek peněžitého trestu. Za této situace není na místě výkon náhradního trestu nařizovat, a proto žádá, aby napadené usnesení bylo zrušeno. Současně se stížností doložil odsouzený zaplacení části peněžitého trestu ve shora uvedené výši.

Krajský soud přezkoumal napadené usnesení ve smyslu § 147 odst. 1 tr. ř. a dospěl k závěru, že usnesení nemůže obstát a musí být zrušeno, a to z následujících důvodů:

Podle § 344 odst. 2 tr. ř. nařídí soud výkon náhradního trestu odnětí svobody nebo jeho poměrné části, nebyl-li peněžitý trest zaplacen a nepřichází-li v úvahu upuštění od výkonu trestu ve smyslu § 344 odst. 1 tr. ř. nebo povolení splátek či odklad peněžitého trestu ve smyslu § 342 odst. 1 tr. ř. V projednávaném případě odsouzený část peněžitého trestu ve výši jedné čtvrtiny údajně zaplatil a zaplacení doložil ústřížkem poštovní poukázky. V takovém případě by však nepřicházelo v úvahu ve smyslu shora citovaného zákonného ustanovení nařízení náhradního trestu odnětí svobody v celé stanovené výši, ale pouze jeho poměrné části. Již z tohoto důvodu muselo být napadené rozhodnutí zrušeno. Krajský soud poté zvažoval, zda může ve věci rozhodnout sám tak, že nařídí výkon poměrné části náhradního trestu odnětí svobody. Z dále uvedených důvodů však krajský soud dospěl k závěru, že tak učinit nemůže.

Odsouzený použil k zaplacení části peněžitého trestu nikoli poštovní poukázku zaslanou soudem, ale poukázku běžnou. Z útržku poukázky založené ve spise nelze zjistit, zda odsouzený vyznačil takové údaje, z nichž je adresátu zřejmý účel platby. Je proto třeba zjišťovat, zda platba z uvedeného důvodu nebyla odsouzenému jako nedoručená vrácena. Bez takového spolehlivého zjištění nelze o poměrné části náhradního trestu odnětí svobody rozhodnout.

Podle ustanovení § 343 odst. 1 a § 344 odst. 2 tr. ř., ve znění účinném do 31. 8. 1995, předseda senátu nařídil, aby peněžitý trest byl vymáhán, nezaplatil-li jej odsouzený do 15 dnů poté, co byl k zaplacení vyzván, nebo do 15 dnů poté, co mu bylo oznámeno rozhodnutí, jímž povolený odklad nebo povolené splácení byly odvolány, nebo do uplynutí doby, na kterou byl výkon trestu odložen. Nařídil pak výkon náhradního trestu tehdy, nebyl-li peněžitý trest zaplacen, nepřicházelo-li v úvahu upuštění od výkonu peněžitého trestu podle § 344 odst. 1 tr. ř., nebo jeho odklad či splátky podle § 342 odst. 1 tr. ř., a vymáhání by nevedlo k výsledku. Tato ustanovení byla vykládána tak, že k nařízení náhradního trestu odnětí svobody dojde tehdy, jestliže peněžitý trest nebo jeho zbytek nebyl zaplacen, osobní majetkové poměry odsouzeného neodůvodňují rozhodnout o odkladu výkonu trestu, o povolení splátek nebo upuštění od jeho výkonu, a přitom vymáhání by nevedlo nebo nevede k výsledku. Bezvýslednost vymáhání zaplacení peněžitého trestu je přitom nezbytné chápat z hlediska zákonného účelu tohoto trestu. Půjde tedy nejen o případy, kdy vymáhání peněžitého trestu, resp. jeho zaplacení, nelze realizovat kupříkladu proto, že odsouzený bez závažného důvodu nepracuje a nelze provádět srážky z jeho odměny za práci, ale i případy, kdy z výtěžku vymáhání nelze ve smyslu § 342 tr. ř. peněžitý trest zaplatit do jednoho roku od jeho uložení, ačkoli jeho osobní a majetkové poměry, ke kterým soud při ukládání tohoto trestu přihlížel, se podstatně nezhoršily, nebo k takové

změně k horšímu došlo z vůle odsouzeného. Přitom sama skutečnost, že vymáhání peněžitého trestu je neúspěšné, nemohla být považována za důvod k nařízení výkonu náhradního trestu, nebyl-li důvod k obavě, že by výkon peněžitého trestu mohl být zmařen. Naproti tomu důvodem pro takovou obavu a nařízení výkonu náhradního trestu bylo takové jednání odsouzeného, kterým se zbavoval majetku, z něhož by mohl být peněžité trest zaplacen, nebo na který by mohl být veden výkon rozhodnutí k úhradě tohoto trestu, nebo takový majetek ukrývá, anebo záměrně bez závažného důvodu jedná tak, aby takového majetku nenabýval, zejména nepracuje, nebo mění zaměstnání anebo se chystá natrvalo nebo na delší dobu vycestovat do zahraničí, takže by peněžité trest nemohl být zaplacen, ačkoli odsouzený prostředky k jeho zaplacení má. Z uvedených skutečností zřetelně vyplývá, že před rozhodnutím, zda bude výkon náhradního trestu nařízen, bylo povinností soudu zkoumat, zda tu nejsou důvody pro upuštění od výkonu peněžitého trestu nebo naopak důvody pro nařízení výkonu náhradního trestu, a za tím účelem rozhodné skutečnosti zjišťovat, mimo jiné také zjišťovat, zda bezvýslednost vymáhání peněžitého trestu je či není odsouzeným zaviněná.

Změnou trestního řádu provedenou zákonem č. 152/1995 Sb., účinnou od 1. 9. 1995, bylo celé ustanovení citovaného § 343 tr. ř. vypuštěno a byla také vypuštěna zdůrazněná podmínka bezvýsledného vymáhání peněžitého trestu z ustanovení § 344 odst. 2 tr. ř. Podle nyní účinného znění § 344 odst. 2 tr. ř. nařídí soud výkon náhradního trestu odnětí svobody nebo jeho poměrné části, nebyl-li peněžité trest zaplacen, nepřichází-li v úvahu upuštění od výkonu peněžitého trestu (§ 344 odst. 1 tr. ř.) nebo povolení jeho splátek či jeho odklad ve smyslu § 342 odst. 1 tr. ř. Soud tedy před rozhodnutím o případném nařízení výkonu trestu nepřistoupí k vymáhání jeho zaplacení, je však povinen v případě jeho nezaplacení zkoumat, zda nejsou dány důvody pro upuštění od výkonu peněžitého trestu.

Prodlení odsouzeného se zaplacením peněžitého trestu spadá do období obou účinných znění trestního řádu. Okresní soud sice v napadeném usnesení neuvedl výslovně, podle kterého účinného znění rozhodl, a neřešil ani otázku, zda v tomto případě bude postupovat podle znění účinného v době, kdy byl peněžité trest uložen, náhradní trest stanoven a peněžité trest nevykonán, či podle znění účinného v době rozhodování. Z odůvodnění usnesení a trestního spisu vyplývá, že původně byl trest vymáhán a po 1. 9. 1995 bylo bez dalšího přistoupeno k nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody. Okresní soud tedy postupoval fakticky podle obou rozdílných znění, aniž však beze zbytku dodržel ustanovení společná oběma zněním a aniž svůj postup a rozhodnutí ve věci z těchto hledisek náležitě odůvodnil.

Z přiloženého trestního spisu vyplývá, že odsouzenému P. B. byl trestním příkazem ze dne 20. 4. 1994 sp. zn. 1 T 340/93, který nabyl právní moci dne 13. 5. 1994, za trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák. uložen vedle podmíněného trestu odnětí svobody také peněžité trest 20 000 Kč a pro případ, že by výkon tohoto trestu mohl být zmařen, stanoven náhradní trest odnětí svobody na dva měsíce. Dále se podává, že peněžité trest nebyl ke dni 15. 6. 1994 odsouzeným zaplacen a výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebyl zaveden, neboť odsouzený nepracuje. Ze stručného záznamu kanceláře okresního soudu vyplývá, že byl proti odsouzenému zaveden dne 26. 7. 1995 výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí, neuvádí se však, s jakým výsledkem. Okresní soud pak bez dalšího napadeným usnesením dne 5. 12. 1995 nařídil výkon náhradního trestu odnětí svobody.

Takový postup je však v rozporu s ustanovením § 344 odst. 2 tr. ř., když soud nezjišťoval, zda tu nejsou důvody pro upuštění od výkonu peněžitého trestu, jak vyplývá ze shora uvedeného výkladu a jak stěžovatel v jiné souvislosti naznačuje. Napadené usnesení tak bylo vydáno přinejmenším předčasně a na podkladě neúplného zjištění všech významných skutečností. Proto krajský soud po zrušení napadeného usnesení vrátil věc okresnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Přes neúplnost zjištění a předčasnost napadeného usnesení je však třeba již nyní zdůraznit, že povolení splátek peněžitého trestu, jak stěžovatel navrhuje, nepřipadá v úvahu. Podle ustanovení §

342 odst. 1 písm. b) tr. ř. lze povolit splácení peněžitého trestu pouze tak, aby celý trest byl zaplacen do jednoho roku ode dne, kdy rozsudek - v tomto případě trestní příkaz - nabyl právní moci. Jak je ze shora uvedeného zřejmé, tato lhůta již uplynula.

Při novém projednání věci bude v první řadě nutné, aby si okresní soud ujasnil a zdůvodnil, podle kterého účinného znění trestního řádu bude postupovat. Ohledně toho dospěl krajský soud k následujícím zjištěním a závěrům:

Již od účinnosti trestního řádu vydaného zákonem č. 141/1961 Sb. je trestní proces ovládán zásadou, že procesní úkon musí být prováděn zásadně podle procesního práva účinného v době, kdy se úkon koná. Výjimky z této zásady byly stanoveny v § 385 a násl. tr. ř. (část pátá - ustanovení přechodná a závěrečná). Tento systém je zachován ve všech následujících novelizacích trestního řádu. Novelou provedenou zákonem č. 152/1995 Sb. zůstala tato ustanovení nedotčena. Žádná z těchto výjimek se však nedotýká ustanovení § 341 a násl. tr. ř. upravujících výkon peněžitého trestu, resp. náhradního trestu odnětí svobody. To logicky nasvědčuje tomu, že v takovém případě, jako je shora uvedený, je třeba postupovat ohledně výkonu peněžitého trestu a náhradního trestu podle znění trestního řádu účinného od 1. 9. 1995.

Problém má ovšem další aspekt, a to úzkou návaznost na hmotněprávní ustanovení § 54 odst. 3 tr. zák., které bylo v rozhodné době zákonem č. 152/1995 Sb. rovněž změněno. Zatímco do 31. 8. 1995 byl náhradní trest odnětí svobody podle uvedeného ustanovení soudem stanoven pro případ, že výkon peněžitého trestu by mohl být zmařen, podle znění účinného od 1. 9. 1995 je náhradní trest stanoven pro případ, že peněžitý trest nebude ve stanovené lhůtě vykonán. Byl-li tedy původně náhradní trest stanoven podle dříve účinného znění trestního zákona a nyní rozhodnuto o výkonu náhradního trestu odnětí svobody podle znění trestního řádu účinného od 1. 9. 1995, dochází fakticky aplikací procesního instrumentu ke změně původního pravomocného výroku rozsudku o trestu, a to jednoznačně s důsledkem pro odsouzeného méně příznivým. Rozhodnutí o výkonu náhradního trestu odnětí svobody se pak dostává do rozporu s dalšími zásadami trestního práva, jako je nezměnitelnost a závaznost rozsudku.

Shora uvedené úvahy vedly krajský soud k závěru, podle něhož, byl-li peněžitý trest uložen a náhradní trest stanoven před 1. 9. 1995, je třeba při výkonu peněžitého trestu a při rozhodování, zda náhradní trest odnětí svobody bude vykonán, postupovat podle znění ustanovení § 341 a násl. tr. ř. ve znění účinném do 31. 8. 1995.